

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Bankų apklausos apžvalga

2018 / 2

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Atliekant Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausą, siekiama gauti informacijos apie aspektus, susijusius su bankų skolinimo veikla, kaip antai taikomus kreditavimo standartus, paskolų namų ūkiams ir įmonėms sąlygas, jų kaitos veiksnius, paskolų paklausą, bankų lūkesčius dėl tolesnės kreditavimo raidos ir kt. Apklausos rezultatų apžvalga skelbiama du kartus per metus.

Atliekant apklausą, bankų darbuotojų, einančių vadovaujamas pareigas paskolų teikimo padaliniuose, buvo prašoma atsakyti, kaip nuo 2018 m. liepos iki rugsėjo mėn. pasikeitė jų atstovaujamo bankų nustatytos skolinimo namų ūkiams ir ne finansų įmonėms sąlygos ir kreditavimo standartai, kaip kito paskolų paklausa, kokie veiksniai labiausiai lėmė pasikeitimus ir t. t. Kai kuriais klausimais siekta išsiaiškinti bankų atstovų lūkesčius dėl kreditavimo standartų ir paskolų paklausos kitimo iki 2019 m. pabaigos. Respondentų buvo prašoma, kad, atsakydami į klausimus apie lūkesčius, jie įvertintų galimus pokyčius. Rengiant šią apžvalgą, naudoti apibendrinti duomenys, gauti Lietuvos bankui atlikus penkių komercinių bankų ir keturių užsienio bankų filialų (toliau – bankai) apklausą. Ji atlikta 2018 m. rugsėjo–spalio mėn.

Apklausos rezultatų apžvalgoje pateikiama apibendrinta respondentų nuomonė ir ji nebūtinai parodo oficialią bankų, taip pat ir Lietuvos banko ar jo tarnautojų poziciją ir vertinimus. Apibendrinant nuomonę ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymą pasirinkusių bankų dalį, bankų atsakymai traktuojami vienodai, nepaisant jų užimamos rinkos dalies.

Apžvalgoje minimas rodiklis „procentų skirtumas“ yra apibrėžiamas kaip bankų, atsakiusių, kad skolinimo sąlygos švelninamos (ar, pvz., didėja paklausa), dalies (procentais) ir bankų, atsakiusių, kad skolinimo sąlygos griežtinamos (ar, pvz., mažėja paklausa), dalies skirtumas. Teigiamas procentų skirtumas reiškia, kad didesnė dalis bankų sušvelnino paskolų sąlygas, neigiamas (su minuso ženklu) – kad sugriežtino. Analogiškai procentų skirtumas aiškinamas apskaičiuojant paklausos pokyčius: teigiamas procentų skirtumas reiškia, kad paklausa padidėjo, neigiamas – kad sumažėjo.

Apžvalgos lentelėse naudojamas rodiklis „vidurkis“ yra apibrėžiamas kaip svertinis vidurkis, atsakymams suteikiant tokius svorius: „labai sugriežtėjo (paklausa sumažėjo)“ – 1; „šiek tiek sugriežtėjo (paklausa sumažėjo)“ – 2; „beveik nepakito“ – 3; „šiek tiek sušvelnėjo (paklausa padidėjo)“ – 4; „labai sušvelnėjo (paklausa padidėjo)“ – 5. Vidurkio reikšmė, mažesnė už 3, reiškia, kad dauguma bankų sugriežtino skolinimo sąlygas, didesnė už 3 reikšmė – kad sušvelnino. Analogiškai vidurkio reikšmė vertinama apskaičiuojant paklausos pokyčius: mažesnė už 3 reikšmė reiškia, kad paklausa sumažėjo, didesnė už 3 reikšmė – kad padidėjo.

Nuo 2015 m. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausos rezultatai įtraukiami ir į euro zonos bankų apklausos, kurią viešai skelbia Europos Centrinis Bankas (ECB), rezultatus. Šioje ir ECB skelbiamoje apžvalgoje esantys rezultatai gali nesutapti, nes, atsižvelgiant į esamą praktiką, ECB yra pateikiami keturių didžiausių rinkos dalį pagal turimą turtą užimančių bankų apklausos rezultatai. Euro zonos bankų apklausos apžvalgą galima rasti ECB interneto svetainėje šiuo adresu:

https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/bank_lending_survey/html/index.en.html

APKLAUSOS REZULTATŲ APŽVALGA

Per 2018 m. trečiąjį ketvirtį Lietuvoje veikiančios bankai šiek tiek sugriežtino paskolų įmonėms ir namų ūkiams teikimo standartus² (žr. 1 pav.). Kad griežtina paskolų tiek namų ūkiams, tiek įmonėms teikimo standartus, nurodė po du bankus, dalyvavusius apklausoje, o standartų švelninimo nenurodė nė vienas apklausos dalyvis. Vertinant skirtingus paskolų įmonėms segmentus, daugiausia bankų (du) nurodė sugriežtinę skolinimo standartus, taikomus smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėms, o vertinant paskolas įmonėms pagal trukmę, daugiausia sugriežtėjo trumpalaikių paskolų standartai (taip nurodė taip pat du bankai). Paskolų įmonėms standartų griežtėjimą daugiausia lėmė su banko kapitalu susijusios priežastys bei pakitęs bankų rizikos vertinimas: su bendra ekonomikos padėtimi susiję lūkesčiai, pramonės šakos arba konkrečių įmonių perspektyvos vertinimas, užstato rizika. Skolinimo namų ūkiams standartų griežtėjimą daugiausia lėmė su ekonomikos padėtimi susiję bankų lūkesčiai. Vertindami paskolų įmonėms ir namų ūkiams teikimo standartus artimiausioje ateityje, dauguma bankų planuoja skolinimo sąlygų nekeisti.

Bankų teikiamų paskolų įmonėms ir namų ūkiams paklausa per 2018 m. trečiąjį ketvirtį nežymiai padidėjo, o nedidelio namų ūkiams teikiamų paskolų paklausos augimo bankai tikisi ir artimiausiu metu. Apklausoje buvo daugiau tokių bankų, kurie teigė, kad jų teikiamų paskolų įmonėms ir namų ūkiams paklausa padidėjo, nei tų, kurie nurodė paklausą sumažėjus. Vertindami paskolų įmonėms paklausą, du bankai nurodė, kad paklausa per 2018 m. trečiąjį ketvirtį šiek tiek padidėjo, o vienas bankas nurodė, kad paskolų įmonėms paklausa pastebimai sumenko. Namų ūkiams teikiamų paskolų atveju po vieną banką nurodė, kad paskolų vartojimui ir būstui įsigyti paklausa padidėjo, o paklausos sumažėjimo nepajuto nė vienas bankas. Pagrindiniai veiksniai, skatinę esamą paskolų įmonėms paklausos augimą, buvo įmonių investicijos ir apyvartinių lėšų poreikis. Būsto ir vartojimo paskolų paklausą skatino keleto veiksnių visuma: vartotojų pasitikėjimas, bendras palūkanų normų lygis, būsto rinkos perspektyvos ir poreikis įsigyti ilgalaikio vartojimo prekių (pvz., automobilių). Reikšmingų paskolų paklausos pokyčių artimiausioje ateityje apklausoje dalyvavę bankai nesitiki: nė vienas bankas nenurodė laukiantis reikšmingų įmonių skolinimosi paklausos pokyčių, o būsto ir vartojimo paskolų paklausos augimo tikėjosi po vieną banką.

Dauguma bankų tikėjosi, kad būsto kainos per ateinančius 12 mėn. padidės, o ryškiausi lūkesčių pokyčiai buvo susiję su senos statybos butų segmentu (žr. 2 pav.). Vertindami senos statybos butų kainas po keturis bankus nurodė, kad tokių butų kainos Lietuvoje per ateinančius metus padidės iki 5 proc. arba nesikeis, o vienas bankas tikėjosi iki 5 proc. sieksiančio kainų kritimo. Bankų lūkesčiai naujos statybos butų kainų atžvilgiu buvo panašūs: keturi bankai tikėjosi, kad naujos statybos butai brangs iki 5 proc., o 5 respondentų nuomone, naujų butų kainos per ateinančius metus keistis neturėtų. Palyginti su ankstesne apklausa, pastebimai padaugėjo bankų, kurie tikėjosi butų kainų augimo: prieš ketvirtį atliktos apklausos metu vienas bankas nurodė, kad per ateinančius metus tikisi senos statybos butų kainų augimo, o naujos statybos butų kainų augimo iki 5 proc. tikėjosi du bankai.

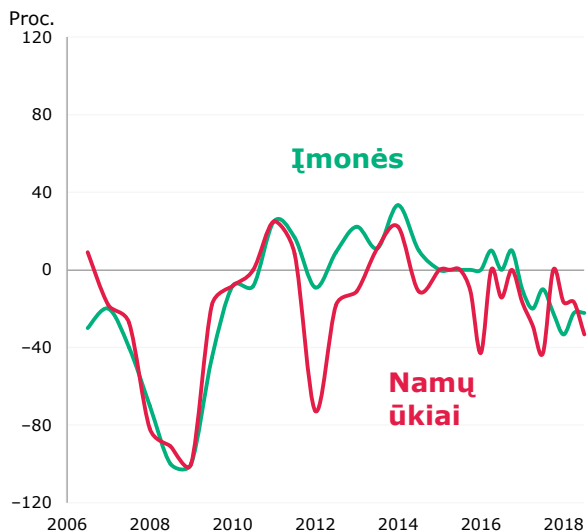
Per 2018 m. trečiąjį ketvirtį padaugėjo bankų, kurie riboja skolinimą transporto įmonėms ir nekilnojamojo turto įmonėms (žr. 3 pav.). Vertinant pagal ekonominės veiklos rūšis, skolinimą transporto ir nekilnojamojo turto įmonėms ribojančių respondentų 2018 m. trečiojo ketvirčio pabaigoje buvo daugiausia. Keturi iš devynių bankų, teikusiu paskolas šių dviejų sektorių įmonėms, nurodė, kad joms skolinimą riboja. Daugiau nei prieš ketvirtį vykdytoje apklausoje taip nurodė atitinkamai 3 ir 2 bankai. Kitų rūšių ekonominę veiklą vykdančioms įmonėms bankai iš esmės skolinimo neriboję.

² Kredito standartai yra banko vidaus nuostatos, kuriomis remiantis teikiamos paskolos. Jie apibrėžia bankui priimtinas besiskolinančiojo kriterijus: pajamas, turimą turta, amžių, užimtumą. Standartai nustatomi prieš derantis su klientais dėl skolinimo sąlygų ir prieš priimant sprendimą dėl paskolos suteikimo ar paraiškos atmetimo.

PAGRINDINIAI PAVEIKSLAI

Bankų nuomone, paskolų įmonėms ir namų ūkiams teikimo standartai per ketvirtį griežtėjo

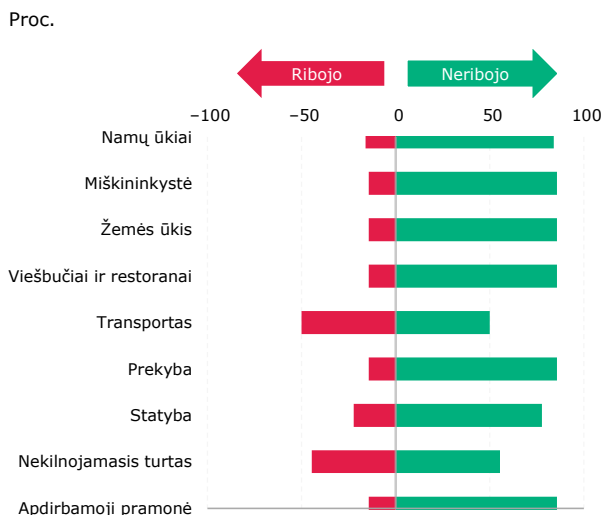
1 pav. Atsakiusiųjų dalis

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Daugiausia bankų riboja skolinimą transporto ir nekilnojamojo turto veiklos įmonėms

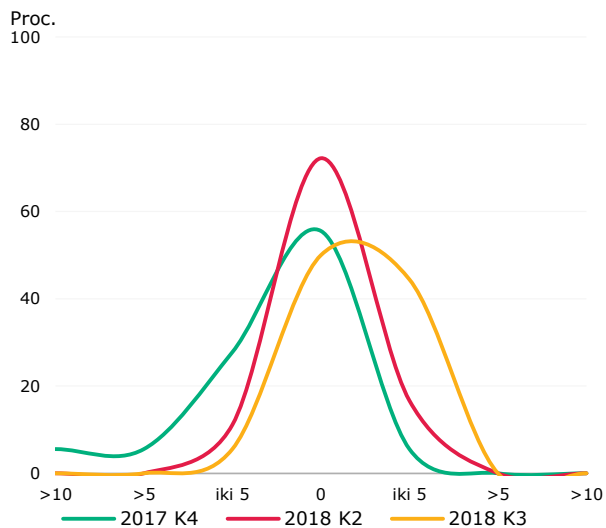
3 pav. Atsakiusiųjų dalis

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Ir toliau dauguma bankų tikisi, kad būsto kainos nesikeis, tačiau daugėja manančių, kad būstas brangs

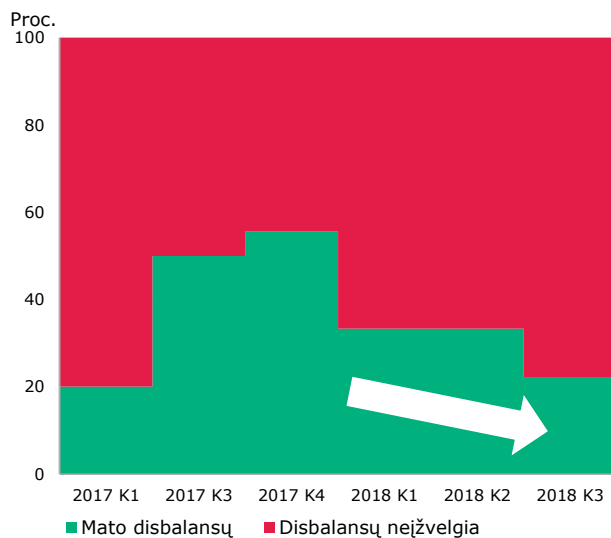
2 pav. Paskolų privačiajam sektoriui teikimo standartų kaita

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Mažėja bankų, įžvelgiančių disbalansų būsto rinkoje

4 pav. Bankų skaičius

Šaltinis: Lietuvos bankas.